

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 24 Cor
Pe o jum. de an 12 "
Pe trei luni . . . 6 "

Pentru România şi străinătate:
Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an 20 "

TELEFON N. 226.

GAZETA TRANSILVANIEI

ZIAR POLITIC NAŢIONAL.

REDACTIA ŞI ADMINISTRAŢIA
Târgul Inului Nr. 30

INSERATELE
se primesc la admini-
trašie. Prešul după tar-
ši şi in voială.

Manuscrisele nu se in-
napoiasă.

Răsplata trădătorului.

In vremea când memorandiştii erau închişi în temnišele din Vaş şi Seghedin, capul partidului našional era un bărbat cu ochi de foc, un suflet neastâmpărat, o inimă svăpăiată... Vasile Mangra se nu mea acest bărbat. El era loštiitorul tuturor memorandiştilor, el era comitetul našional. In el se concentra întreaga viašă našionalistă de pe atunci, el era depozitarul întregii noastre averi našionale.

Conducea şi stăpânea ca un dictator. Toată lumea românească asculta de el, căci el cunoştea ca nimeni altul fazele luptelor noastre našionale, la el era arhiva tuturor actelor care se făcuse şi se schimbaseră între partidul nostru našional şi alši factori. Lui i-se dădu ca nimănui altul toată încrederea şi dela el pornea întreg programul de acšiune našionalistă de pe atunci.

Şi pentru această ținută demnă neamul nostru, acest neam de opinari buni şi blânzi, îi arată toată recunoştinša, îl slăvia ca pe cel mai distinct fiu al său şi într'un timp îl înălšă la rangul cel mai înalt, ce-l poate ocupa un Român din Ungaria, îl alese episcop al eparhiei Aradului.

Governul nu confirmă însă alegerea, pentru că Vasile Mangra era considerat ca agitator, ca credincios reprezentant al partidului našional român.

Şi la 1909 se întâmplă un al doilea act de recunoştinšă. Academia română îl alese de membru al ei alături de savantul canonic Augustin Bunea. Era o distincšie care venea mai mult ca o răsplată pentru ținuta lui demnă pentru agitašia ce desfășurase pentru conservarea našională și culturală a neamului nostru.

Veni anul 1910 cu alegerile pentru parlament. Şi atunci s'a întâmplat, ce nu visa nimeni: Vasile Mangra părăsi partidul našional, abandonă programul acestui partid și trecu dreptul pe partea guvernului, intra în partidul guvernamental.

Omul care până atunci concretiza cea mai curată întrupare a našionalismului nostru, se declară deodată împotriva acestui našionalism și trecu de partea aceluia, cari de veacuri și în deosebi dela 1867 lucrează sistematic pentru înăbuşirea mişcărilor noastre našionaliste și deci pentru desfiinšarea neamului românesc.

Neamul întreg rămase uluit, un geamăt surd de nemulšămire, de indignare, un strigăt aprins de revoltă străbătut plaiurile noastre.

Şi de pretutindenea, din toate colšurile românismului s'auzia ocara dreptă: trădătorului!

Mangra cu drept cuvânt merita această ocară, căci el care până atunci reprezentase sufletul românesc așa cum e el, care era anteluptătorul drepturilor noastre, se pusese în flagrant contrast cu acest neam, se declarase pe față dușman al acestuia, dușman al aspirašiilor sale politice, dușman al culturii lui.

Căci a sluji ca Român guvernul ungare, este astăzi nici mai mult nici mai puțin, decât o condamabilă inconștientă, o nebuie, o sinucidere.

Dar Mangra nu numai din punct de vedere politic românesc era vrednic de osândă, ci și din alt punct de vedere. El era de condamnat și ca om, fără considerare la našionalitatea sa. Căci prin trecerea sa în

tabăra dușmană, el urmărea o anumită ținută de ordin personal, un interes vremelnic, un folos. El vrea s-ajungă printr'o conlucrare cu partidul guvernamental la demnitatea de episcop, ceea ce nu-i răușise ca „agitator“ našionalist.

Nu urmărea deci o ținută superioară, el nu se angajă la carul guvernului pentru a servi cauza în slujba căreia slătuse până atunci, ci vrea să stea exclusiv în slujba ambišiilor sale proprii ș'ale dușmanilor noștri.

Cine n'ar condamna această alunecare? Care om din lumea largă n'ar considera un astfel de pas ca o faptă josnică, urâtă, care nu poate să stea în armonie cu corectitatea și cu caracterul unui om.

Dar Mangra prin alunecarea sa a dovedit și o astfel de inconștientă, care nu poate obține aprobarea niciunui om și mai ales a nici unui luptător politic și în special nu se poate admite aceasta la un neam oprimat, cum suntem noi Românii din Ungaria.

Dela 1910 Mangra s-a cufundat tot mai adânc în prăpastie, el a ajuns unealta politică a guvernărilor noastre și mai ales a contelui Tisza.

Mangra lua todeauna pozišie contrară reprezentanšilor partidului nostru, era întrebunšat ca scula de căteori deputašii noștri susțineau adevărurile vecinice ale programului nostru našional.

În cursul desbaterilor asupra tratativelor de pace a avut un rol de compătimit. El reprezenta rafi-năria lui Tisza, el servia scopul ascuns cel-l urmăria premierul ungar, lupta și vorbea pentru o renunšare, da mâna de ajutor intenšiilor cari urmăreau despoizarea noastră de drepturi, sfărâmarea programului nostru politic, uciderea noastră politică, culturală și economică, desfiinšarea noastră našională.

Se poate ceva mai urât, mai desgustător? Nu merita Mangra să i-se zică: trădătorule?!

Dar omul ajuns aci trebuia să meargă până la ultimul țal al infamiei sale politice.

Devenit unealtă a lui Tisza, el trebuia să-și servească stăpânul până la sfârșit.

După Duliscovici a trebuit să vie Mangra.

Iată-l deci pe Mangra constituit în agent provocator.

Doamne, urată cădere!

Căci cutezam să susținem că Mangra s'a dus la București ca agent al lui Tisza, s'a dus să provoace o țară întreagă!

Tisza începea să se clatine. Rezistența față de urcarea lefiilor ofițerimii armatei Austro-ungare începuse să-i sdruncine poziția. Îi trebuia deci un agent, care să provoace România ca astfel să se poată susține și mai departe.

Pentru a se justifica față de dinastie pentru zădărnicierea păcii dintre Români și Maghiari a găsit pe Duliscovici; pentru a forța la factorii competenți o aversiune față de România și deci față de elementul românesc întreg, pentru a-și cârpi reputația sdrunțuită și a asigura indispensabilitatea persoanei sale și valoarea elementului unguresc în sânul triplei alianțe și în special în sânul imperiului, a găsit pe Mangra.

Cu Duliscovici a pășit-o, toată

încercarea i-a fost zadarnică. Pe Dr. Vaida nu l-a putut desăvăua.

Rolul lui Tisza în această chestie a fost înțeles și provocat cea mai îndreptățită aversiune din partea factorilor competenți.

Și slavă Domnului, iată c'a pășit-o și cu Mangra.

Căci trebuie să fie cineva nebu, ca să nu aprobe pedeapsa, care i-s'a dat unui trădător constituit în agent provocator al lui Tisza.

Ne închinăm în fața maturului Corp al Academiei române și-i suntem adânc mulțămitori pentru atitudine luată.

Ecceasta o faptă care înălšă sus demnitatea noastră našională și care contribuie mai mult ca oricare alta la închegarea conștiinței noastre našionale și la apărarea culturii românești.

Intervenție diplomatică?

De ce? Pentru că un neam atins atât de respingător în tot ce are el mai sfânt, în sentimentele sale našionale, a avut conștiința de a-se revolta împotriva trădătorului?

Dar asta e o datorie, dar asta e o faptă, care trebuie să se facă dacă un neam mai ține la prestigiul său și vrea să trăiască ca neam.

Ce-ar fi făcut într'un astfel de caz Franța, ce-ar fi făcut Germania, Anglia, ce-ar fi făcut Ungaria?

Doar un anumit Szefff a tipărit numai niște docu.ente ofenzătoare la adresa lui Rakocz și întreagă opinia ungurească s'a ridicat împotriva lui, a insultat academia maghiară ș'a pretins scoaterea din circulație a cărții lui Szefff, ceea ce a trebuit să se facă.

Ce-ar zice Ungurii dacă unul dintre ai lor ar trece pe partea noastră și ne-ar trăda toate tainele lor našionale, care și-ar renege trecutul său, ba, s'ar constitui și de agent provocator al nostru față de ei? L'ar spânzura de sigur. Și bine-ar face.

Legea penală pedepsește aspru pe cei cari trădează secretele statului sau ale armatei.

Nu merita oare pedeapsă, și încă cea mai cruntă, acela, care-și trădează un neam și care se constituie în agent provocator împotriva lui.

Mangra era odinioară concretizarea sufletului românesc fără deosebire de granițe politice. Iar în momentul când a păcătuit, acest păcat s'a resfrânt eo ipso asupra Românismului de pretutindenea.

Nu interesează deci locul unde i s'a aplicat pedeapsa, căci această pedeapsă i-a dat-o neamul românesc și'n acest caz nu putem vorbi de raporturi și intervenții diplomatice și cu atât mai puțin de atentatul unor „streini“ la libertatea unui alt „strein“.

Dacă Austro-Ungaria ține în mod sincer să aibă prietenia României, atunci factorii ei competenți trebuie să știe:

Că Mangra s'a dus la București, ca agent provocator al lui Tisza și că acolo i-s'a dat ce trebuia să i-se dea de oricine și ori unde: Răsplata trădătorului!

Această răsplată trebuie respectată și, nu disconsiderată, căci ea a fost impusă de demnitatea și cinstea neamului românesc întreg.

Și dacă Tisza a provocat, dacă acest om s'a coborât până aici, nu e bine ca acest incarnat dușman al Românismului să fie imitat și de ceilalți factori.

Cave canem!

Conferența d-lui N. Iorga la Academie.

„Renegații în trecutul țării noastre și al poporului românesc“.

În ședința de Sâmbătă după amiază a Academiei Române, prima ședință publică în actuala sesiune, d-l prof. N. Iorga și-a rostit importanta sa conferință despre „Renegații în trecutul țării noastre și al poporului românesc“.

Membrii Academiei și publicul numeros, care a ocupat sala până la ultimul loc, au aplaudat cu entuziasm espunerile distinșului conferențiar. Iată în resumat după „Universul“ conținutul conferinței:

Renega care poate fi: de lege, de nație și de ideal. Toate trele au acelaș caracter moral; cea din urmă fiind mai periculoasă ca celelalte, căci nu îndepărtează dintre credincioșii unei religii, dintre membrii unei națiuni pe acela, care părăsind din interes sau din convingere elementul care le vivifică, preface în forme moarte ceea ce e mai firesc și mai înălțător în viața omnească.

Renegații în masă sunt efect al silnicii; renegații individuali sunt efect al setei criminale de a ajunge, de a răzbate cu orice preț.

În trecutul nostru cu greu se găsec ici și colo, la curtea împăraților turci, renegați români. Aceștia se pot număra; în veacul al XIV și al XV nici unul.

Pe la mijlocul secolului XVI, fiul lui Petru Rareș, Iliăș, se turcește și ajunge bey la Siliștra; apoi Constantin, fiul lui Alex. Lăpușneanu, la moartea cărăului multămea de turci și români striga: „nici mie, nici ție“. Amenințat cu surghiunul, Mihnea, fiul lui Alexandru, Domnul Munteniei, trece la turci și la chiar parte la războaiele contra lui Mihai Viteazu.

Maî găsım și pe una din surorile Ch'ajinli, care intră în haremul Sultanelului.

E de observat însă, că unele nații se mândresc cu numărul renegaților; la noi însă au fost priviți cu un profund desgust.

Numele lui Iliăș Rareș a fost ras din inscripția bisericii tatălui său, Const. Lă, ușneanu nu s'a mai întors la domnie după vânzarea legii sale. Mihnea Turcitul duce o viață disprețuită.

Au venit atâtea Domni, prin turci, dar nici unul n'a păstrat lângă sine pe ocrotitorii musulmani.

Se spune că Ștefan Lăcustă simțea nevoia de a fi înconjurat de turci, dar după câteva luni de domnie, boeril l'au aruncat pe fereastră.

Prin turci se putea ridica și țra în vremile suzeranității lor asupra țării noastre, dar românii au căutat să-și păstreze fondul lor našional, poate fiindcă au avut țărișoarele lor proprii.

Dar românii fără stat? De pildă cei din Ungaria. Aici s'a exagerat că românii au dat un mare număr de familii nobile stăpânitorilor maghiari.

Popoarele nouă, fără tradiții și fără teritorii, pot da elemente umane indifferente oricărei culturi.

Ele pot ceda oricui, se pot împăca ușor cu oricine; pot servi oricărei cauze prin elementele pe care soarta le osbește din ele. Popoarele vechi, înrădăcinate tradiționaliste nu, ele pot și vor să-și desăvârșească temelnicia lor našională.

În legătura lor cu pământul, cu trecutul, în legătura dintre membrii lor, în hotărâta opoziție față de orice contaminare străină, stă și secretul conservării lor și singurul mijloc, prin care ele pot fi folositoare umanității.

O arată această, soarta tuturor propagandelor religioase, culturale, politice de la noi.

Vechiul fond tradiționalist le-a înghițit. O arată și soarta tuturor aceluia, cari părăsesc drumul drept al neamului lor.

La un popor, pe care succesul nu l'a ulmit niciodată și țruia nu l-a lăsupăimântat, renegații se treacă în disprețul public servind altora ca exemplu.

Chestiunea română în cameră.

— Discursul dlui Dr. Șt. C. Pop, rostit în ședința camerei, din 14. Maiu c. —

(Fine).

În continuarea discursului său, dl. Dr. Șt. C. Pop atinge politica externă.

Partidul nostru — zice dânsul — are o influență prea neînsemnată asupra dirijării politicii externe. Noi avem puțin deputați dar aceștia și-au îndeplinit cu obiectivitate datoria lor opozițională în parlament. Cu toate aceste guvernul nu a aflat de bine să admită și din deputații acestui partid cel puțin un membru în delegații. Și guvernul nu ne-a acordat cel puțin un loc în comisia pentru proiectul codului civil, cu toate că avem în partid bărbați cu știință de drept. Am fost excluși din tot locul și în actuala sesiune suferim încă această excludere.

În mersul politicii externe noi nu avem nici o influență. În delegațiunea maghiară oratorii opoziționali, dar mai ales Apponyi nu admită ca cineva să afirme, că consolidarea raporturilor interne poate avea o influență asupra politicii externe. Nu suferă, ca austriacii să se amestece în nici o formă în chestia našionalităților și desaprobă pe deputatul Lukács György, care a zis, că politica de našionalități poate avea o înrăurire asupra raporturilor noastre cu România. Trăim în împrejurări curioase. Chiar și contele Tisza aprobă cu aplomb acest punct de vedere.

Domnii pot cădea de acord în această afacere, dar nu ajung la înțelegere cu Austriacii.

DI. Pop revine asupra celor roștite în delegații, ca să arate, că politica factorilor maghiari se deosebăbe total de politica austriacă. Apponyi protestează contra la aceea că în delegațiunea austriacă s'au dat sfaturi cu privire la politica de našionalitate din Ungaria. Și amenință spunând, că ce ar zice Austriacii dacă noi ne-am ingera în afacerile interne ale Austriei în ce privește chestiunea Italianilor austriaci. Nu întreb, că ce s'ar întâmpla în un asemenea amestec, căci contele Apponyi ar afla, că în Austria, cu mult mai mare și mai puternică, se deschide o universitate celor 300 mil de Italiani. E probabilă deci, că Apponyi ar voi să oprească ridicarea universității italiene, căci el e revoltat în suflet, peștru-că în Ungaria, cu considerare exclusiv la politica externă, s'a dat un ordin, în care se admite instrucțiua religioasă în limba maternă.

Deci ingerința sa în afacerile austriace ar avea înțelesul că s'a oprească guvernul austriac dela aceste de măsuri cari pot să contribuie la

Singurele băi (scalde) și ape minerale românești în Ungaria.

Băile dela Sângeorgin-român (Oláhszentgyörgy, Besztercze-Naszód megye) cu apele minerale „HEBE”.

La poalele munților nordici ai Transilvaniei, în o vale romantică cu climă subalpină, se află comuna curat românească Sângeorgiul român, în a cărei proprietate sunt izvoarele de apă minerală, care în comerț poartă numele de „HEBE”.

Apa „HEBE”, pentru cantitatea mare de carbonat de sodiu, clorure metalice și acid carbonic ce conține, ocupă loc de frunte între cele mai renumite ape minerale din Europa. Se întrebuițează ca cură de băut cu cel mai mare succes la toate boalele acute și cronice de stomac și intestine, la constipație cronică, la iperemie de ficat, la disolvarea pietrelor de beșică, bilare și de rinichi, emproide, la benoragie și catare de mitră.

Ca baie (scaldă) influențează minunat resorbirea exudatelor pleuritice, peritonice, parametritice etc. precum și deosebitele boale de piele

Băile se descid la 15 Mai st n.

O mulțime de odăi corăspunzător mobilate stau la dispoziția publicului cu prețul de 2-5 cor. la zi, în hotelurile și vile.

Înainte de sezonul mare, dela deschidere până la 15 Iunie și după sezonul mare, dela 25 August până la 30 Sept. atât la băi cât și la odăi se dă o reducere de 30%.

Bucătărie foarte bună și ieftină.

Onoratului public îi stau la dispoziție: jurnale, bibliotecă, piano și tenis. Parc și alee (promenadă) pe terenul băilor. Locuri de excursiune în înalții munți din vecinătate. Muzică permanentă.

Prețul unei băi calde de clasa I. K 1-20, de clasa II. 1 cor.

Calea ferată are stațiune în loc, unde în orice timp stau trăsuri comode la dispoziția onor. public.

Prospecte trimite franco.

4-25

Direcțiunea băilor.

Băile și apele minerale sunt în întreprinderea de soc. pe acțiuni curat românească „HEBE”.
Prezidentul direcțiunii: Dr. TEODOR MIHALI.

Băile și apele minerale sunt în întreprinderea de soc. pe acțiuni curat românească „HEBE”.
Prezidentul direcțiunii: Dr. TEODOR MIHALI.

MIHALY JENŐ

CROITOR DE HAINE BĂRBĂTEȘTI MODERNE.

BRAȘOV, Târgul inului Nr. 26, etajul I.

aduce la cunoștința On. public, că pe lângă croitoria pentru bărbați, am înființat și

Croitorie pentru dame.

Confectionez ori și care îmbrăcăminte pentru dame, costume, bluze, rochi după cea mai nouă modă, pe lângă prețuri moderate.

Cu ocaziunea sezonului ce se apropie rog sprijinul Onor. public pentru amândouă întreprinderi.

9-25

Cu distincă stimă MIHALY JENŐ.

Negoțnou de văpseli de primurang

Aduc la cunoștința Onor. public, a văpsitorilor de odăi și a comercianților că am deschis în

Brașovechi, strada lungă No. 9, o

Prăvălie de văpseli și uleiuri,

bogat asortată cu toate sorturile de văpseli. Au și un deposit de tot felul de scări.

Prețuri moderate. Serviciu solid.

N. ARSU, Văpsitor de odăi și comerciant de văpseli

Toate calitățile de:

Ciorapi pentru domni

Ciorapi pentru dame

Ciorapi pentru copii

Articoli de sport etc. etc.

Jachete moderne, Figaros. Gulere, manjete, cravate recunoscute ca executare bună și solidă cu prețuri fixe moderate, se află în Magazinul fabricii de împletituri și tricotaj din Brașov:

J. TEUTSCH & Cie

8-50

STRADA PORȚII Nr. 6.

Stabilimentul de hidroterapie

al Eforiei școalelor centrale gr. or. române din Brașov (în edificiul Băii de aburi, Brașov, Strada Prundului Nr. 4) s'a deschis în 2 Mai st. n. a. c. Medicul dirigent: Dr. G. Băiuțescu, dă consultațiuni în fiecare zi dela orele 7-9 a m. și 4-5 p m. Administrațiunea băilor.

8-25

Anunț de licitație.

Comitetul parohial rom. gr. or. din loc publică licitație minuentă pentru adaptarea bisericii vechi conform preliminarului de spese aprobat de Prea Veneratul Consistor Arhiepiscopial sub Nr. 4011 Ep. 1914.

Licitațiunea se va ținea Duminică în 18/31 Mai a. c. la ora rele 2 p. m. în cancelaria școalei rom. gr. or.

Antreprenorul va restui șpe se se de 35 cor. avute cu facerea planului. I epunerea vadiului de 10 % în bani gata dela suma de 2669 cor. 49 fil. ca preț de strigare e obligatoare.

Planul dimpreună cu preliminarul de spese sa pot vedea la președintele parohial.

Comitetul își rezervă dreptul de a încredința lucrarea aceluui dintre minus oferenti. în care va avea încredere mai mare.

Turcheș, 1/14 Mai 1914.

Iosif Oncloiu. Nicolae Alex. Odor. preș. com. paroch. secretarul com. par.

Sz. 863-1914.

Hirdetmény.

Ótöhan község előljárósága közhírre teszi, hogy egy kisebb marhavágóhid építkezési munkákra versenytárgyalást hirdet.

A versenytárgyalás 1914 évi május hó 24-én d. e. 10 órakor a közégi irodában fog megtartatni, ezen határidőig versenyezn: ohajtok 5% bántépénzzel ellátott zárt ajánlatat elfogadtatnak.

Kikáltási ár: 1400 K.

A részletes feltételek a közégi irodában megtekinthetők.

Ótöhan, 1914 május 15.

Az előljáróság.

Prăvălie nouă!

Am onoare a aduce la cunoștința On. public, că am deschis în Strada Porții Nr. 36, prăvălie cu brânzeturi și slănină, atât en detail cât și engros.

Rog pe stimații comercianți din Brașov și jur. de binevoitorul sprijin, asigurând un serviciu cât se poate mai prompt, cu marfă gustoasă, brânză de munte și slănină de casă cu prețurile cele mai moderate.

Cu toată stima:

IOAN OPREAN,

4-10

BRAȘOV, Strada Porții Nr. 36. „La Sălișteanu”.

Pentru gunoie de toamnă!

Făina Thomas veritabila!

Marca originală steaua!

este cel mai bun mijloc acidphosphoric. Veritabil dacă este pus în sac cu plumbul original. Fiecare sac are procentele conținutului A se feri de imitații. Se atrage atențiunea la prețurile prezente de tot ieftine.

Wilhelm Kalmar

Reprezentant general al fabricelor Thmasphosphat, Berlin, Budapest VI, Andrassy-ut 49.

8-20

Am onoarea a aduce la cunoștința On. public, că am deschis în BRAȘOV, Strada orfanilor N-ru 13, un

Atelier de croitorie pentru bărbați.

Cu praxă și experiență câștigată în ateliere de croitorie în de rangul prim și corespunde cerințelor celor mai minuțioase, lucrez

Costum pentru bărbați, modern stofă de lână curată cu	50, 60, 70, 80 K	
Jachetă	60, 70, 80, 100 "	10-52
Pardesiuri	50, 60, 70, 80 "	
Costum de salon, frac	70, 90, 110 "	

Execut ori ce lucrare ce se ține de branșa croitoriei cu prețuri solide pe lângă rezponzabilitate.

Rugându-mă de sprijinul On. public semnez cu toată stima

Ioan Șerbănescu croitor pentru bărbați.

Cel mai bogat

Deposit de monumente din Ardeal

IOSEF RUBISCHEK, sculptor și pietrar.

SIBIU, Burgergasse Nr. 36,

recomandă marelui deposit ce-l are de toate speciile de piatră în forme.

Toate lucrările de pietrar, precum și de sculptură la zidiri, pietri artistice, betonare în tot felul se execută frumos și cu prețuri solide.

Specialități: Coloane de îngrădit în diferite forme. Verigi de fântâni, Crep (troacă) de vite, precum și Pietri narale de ascuțit prima.

Podele de Asbest și Terazzo neîncopiate.

8-20

Abonamente la „Gazeta Transilvaniei”

se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunar.

Administr. „Gazetei Transilvaniei”.